

<p>“Каралды” Методик берләшмә житәкчесе: Гареева А.Х. Беркетмә № 1 31 август, 2023 нче сл</p>	<p>“Килешенде” Уку-укуу эшләре буенча директор урынбасары: Гараева С.Р. 31 август, 2023 нче сл</p>	<p>“Расланды” «Олы Кариле урта гомуми белем биру мәктәбе» ГБМБ» директоры: Гайнутдин З.А. Береткә № 88 31 август, 2023 нче сл</p>
---	--	---

Кама Тамагы муниципаль районы «Олы Кариле урта гомуми белем биру мәктәбе» гомуми белем биру муниципаль бюджет учреждениесенен берепче категорияле татар теле һәм адәбияты укытучысы Нуруллина Гөлкәй Ринат кызының 5-бачы сыйныфы өчен “Уку грамоталылыгы” дәрестән тыш эшчәнлек программасы

Педагогик киңәшмә утырышында каралды.
Беркетмә № 1 31 август, 2023 нче сл.

2023 нче уку елы

Аңлатма язуы

I Кереш өлеш.

“Уку грамоталылыгы” дәрестән тыш эшчәнлек буенча эш программасы 5-6 сыйныф өчен тәкъдим ителә. Программа “Төп гомуми белем бирүнең Федераль Дәүләт белем бирү стандарты”на нигезләнеп, атнага 1 сәгать исәбеннән төзелде. Курс 1 елга 34 сәгатьтән исәпләнгән.

Галимнәр сәләтсез балалар юк, һәркемнең нәрсәгә дә булса сәләте, омтылышы була диләр, ә безнең бурыч – баланың сәләтен ачыклау, ихтыяжын төрле яктан канәгатьләндерү, сәләтен үстерү. Бу уңайдан “Уку грамоталылыгы” дәрестән тыш эшчәнлек - укучылар эшчәнлеген активлаштыру, ижади фикерләү өчен бик тә уңайлы жирлек. «Күп белдерүгә караганда, аз белдереп, эзләнү орлыгын салу һәм эзләү юлларын табарга өйрәтү-мөгаллим бирә ала торган хезмәтләрнең иң зурысы», - дигән әдәбият галиме Г.Ибраһимов. Минемчә, бүгенге көндә заманча технологияләрнең асылын Г.Ибраһимовның шушы фикере тулысынча раслый. Чөнки заманча технологияләр кулланып эшләү - укучыда өйрәнә торган фәнгә кызыксыну уяту, аның танып белү активлыгын үстерү һәм укучының ижади мөмкинлекләрен камилләштереп, белемнәрен тирәнәйтү, сәләтләр ачу ул.

Сәләтле баланың укуга омтылышы, белем алу белән кызыксынуы сүрелүен алга таба төзәтү бик читен. Балачак һәм үсмерчакның һәр чоры теге яки бу белемне жиңелрәк үзләштерүгә көйләнгән. Билгеле бер яшьтә баланың танып-белү сәләте тиешенчә файдаланылмаса, алга таба аның бу сыйфаты бөтенләй югалырга мөмкин. Талантлы бала һәрвакыт үзенең жәмгыятькә кирәклеген тоеп, алга таба зур эшләр башкара алуына ышанып яшәргә тиеш.

“Уку грамоталылыгы” дәрестән тыш эшчәнлек программасы нигезендә түбәндәге юнәлешләр буенча эш алып барыла:

- укучыларда милли үзәк тәрбияләү;
- гуманитар стильдәге фикерләү сәләтен формалаштыру;
- шәхеснең үз-үзенә ышанганлык, үз-үзен күрсәтү, үз-үзен раслау, үз планнарын тормышка ашыру юнәлешендә рухи мөмкинчелекләрен үстерү;
- “сәләтле балаларның” фәнни-гамәли күнекмәләрен, ижади мөмкинчелекләрен үстерү;

Бурычлар һәм максатлар:

1. Укучының ижади фикерләү сәләтен үстерү.
2. Белем һәм тәрбия бирүгә комплекслы якин килеп, укучыда әхлакылык тәрбияләү.
3. Укучының сүзлек хәзинәсен баеп.
4. Укучының тумыштан булган сәләтенә үсәргә ярдәм итү, мөмкинлекләр тудыру.
5. Фәнни эшләр белән шөгыйльләнү өчен жирлек булдыру.
6. Фәнни-гамәли конференцияләрдә актив катнашу.
7. Төрле дәрәжәдәге бәйгеләрдә, олимпиадаларда катнашу.
8. Югары әхлакый сыйфатларга, интерактив, коммуникатив мөмкинлекләргә ия булган ижади шәхес тәрбияләү.

Максатка ирешү һәм бурычларны үтәү өчен эш методлары һәм формалары:

- Әңгәмә;
- экскурсия;
- ИКТ куллану(компьютер, интерактив такта, электрон текстлар)

Эш формалары:

- Дәрес-конференция;
- мультимедиа презентацияләре;

- тестлар үтәү;
- эшлекле уен;
- диспут;
- әдәби очрашу

“Уку грамоталылыгы” дәрестән тыш эшчәнлек программасы курсының гомуми (метапредмет) нәтижеләре түбәндәгеләр:

- сүз сәнгатен халыкның яшәү рәвешен, рухи кыйммәтләрен саклап калган һәм беркетә килгән хезинә буларак кабул итәргә өйрәтү;
- язу һәм сөйләм осталыгын үстерү, мәсьәләне аңлай, гипотеза куя, материалны төркемле, үз фикерен дәлилли, кирәк икән – үзгәртә-төгәлләштерә, нәтижеләр чыгара, материалны гомумиләштерә белергә, үз хисләрен сүзләр ярдәмендә аңлата алырга һәм бер үк вакытта башкалар белән бергәләп эшләргә күнектерү;
- баланың үз эшчәнлеген һәм әйләнә-тирәдәге тормышны мөстәкыйль бәяли белүенә, мөстәкыйль карарлар кабул итә һәм аларны жиренә житкереп үти алуына ирешү;
- төрле чыганаclar белән эшләргә, аларны табарга, мөстәкыйль рәвештә кулланырга, төркемләргә, чагыштырырга, анализларга һәм бәяләргә өйрәтү.

Предмет нәтижеләре:

Танып-белү өлкәсендә:

- аерым төр һәм жанрга караган әсәрләренә аңлап укый һәм кабул итә, эчтәлеген кабатлап (аерым очраclarда текстны яттан) сөйли, кирәк чакта тексттан өзекләр китерә алуга ирешү;
- әдәби текстның мәгънәви өлешләрен аерып чыгарып, укыган буенча тезислар һәм план төзү, геройларга характеристика бирү, сюжет, композиция үзенчәлекләрен, махсус сурәтләү чараларының ролен билгеләү күнекмәсе булдыру;
- укыган әсәр буенча фикер алышуда катнашырга, оппонентларның фикерен исәпкә алып, үз карашларын расларга һәм дәлилләргә, әдәбият белеме төшенчәләренә мөрәжәгать итәргә өйрәтү.

бәяләү өлкәсендә:

- милли әдәбияттагы рухи-әхлакый кыйммәтләрен күңелдән уздырып кабул итәргә өйрәтү;
- әдәби әсәрләргә шәхси мөнәсәбәт һәм бәя булдыру;
- өйрәнелгән әсәрләренә шәрехли белүенә ирешү;

эстетик яктан:

- әдәби әсәрнең образлы табигате хақында гомуми мәгълүматый күзаллау булдыру, аның эстетик кыйммәтен тою хисе тәрбияләү;
- баланың әдәби текстны эстетик бөтенлекле, шул ук вакытта әдәби һәм тел-сурәтләү алымнарының, образлылыкның үзенчәлекләрен һәм әһәмиятен аңлап бәяли белүенә ирешү;
- рус һәм татар телендәге әдәби әсәрләренә чагыштырып бәяләргә, геройларның, әхлакый идеалларның охшаш һәм аермалы яklarын билгеләргә өйрәтү.

Шәхси нәтижеләр:

- укучының жаваплылык хисен активлаштыру;
- укуга һәм хезмәткә уңай мөнәсәбәт булдыру;
- баланың үзаңын үстерү, милләтне, ватанны яратырга өйрәтү, горурлык һәм гражданлык хисләре тәрбияләү;
- әхлак нормаларын, жәмгыятьтә яшәү кагыйдәләрен төшендерү;
- төрле чыганаclarдан (сүзлекләр, энциклопедияләр, интернет-ресурслар һ.б.) танып-белү һәм коммуникатив ихтыяжларны канәгәтләндерерлек мәгълүматлар табарга күнектерү.
- укучыларны дәрәс, сәнгәтле сөйләргә өйрәтү;
- төрле конкурсларда катнашу, укучыларның буш вакытларын файдалы итеп үткәргә ирешү.

Предметара нәтижеләр:

- укучыларда әдәбиятны сәнгатьнең башка төрләре ярдәмендә мөстәкыйль үзләштерерлек күнекмәләр булдыру һәм әдәбият-сәнгать белән даими кызыксыну формалаштыру;
- татар теленә бәйләнештә, туган телнең матурлыгына һәм байлыгына хөрмәт тәрбияләү;
- мәдәниягә бәйләнешләрне саклау, укучының башка милләтләр мәдәнияте һәм әдәбиятыннан мәгълүматлы, башка халыкларның сүз сәнгәтенә хөрмәтле мөнәсәбәттә, толерант булуына ирешү.

Календарь-тематик план 5-6 сыйныф

№	Тема	Сәг.	Үткәрү вакыты	
			план	факт
1	Балалар фольклоры турында төшенчә. Китаплар белән таныштыру.	1	07.09	
2	Тизәйткечләр, санамышлар.	1	14.09	
3	Табышмаклар, хәрәкәтле такмаклар, мәкальләр.	1	21.09	
4	Татар халык әкиятләре белән танышу. “Әкият – минем балачак дустым” темасына сөйләшү.	1	28.09	
5	Әкияттәге уңай һәм тискәре образлар турында сөйләшү.	1	05.10	
6	Көлегез, көлегез, файдасы күп, белегез! Татарча мазәкләр уку.	1	12.10	
7- 8- 9- 10- 11	Һәр халыкның үз бәйрәме. Татар халык бәйрәмнәре. Татар халыкның дини бәйрәмнәре һәм йолалары. Бәйрәмнәр кирәк һәм мөһимдә... “Сөмбелә” бәйгесенә әзерлек.	5	19.10 26.10 09.11 16.11 23.11	
12- 13	Габдулла Тукайның әдәби музеега экскурсия	2	30.11 07.12	
14	Татар халык ашлары. “Ашыгыз тәмле булсын!”	1	14.12	
15	Кунак ашы – кара-каршы. Табын әдәбе.	1	21.12	
16- 17	Татар халык җырлары. Татар халык җырларын башкаручы артистлар.	2	28.12 11.01	
18	Заманча татарча җырлар	1	18.01	
19- 20	Татар исемнәре. Борынгы исемнәр тарихы. Татар халыкында исем кушу йоласы.	2	25.01 01.02	
21- 22	Гаиләм шәжәрәсе. Әби-бабаларым ни атлы булган? (Проект)	2	08.02 15.02	
23	Мәктәп тарихы. “Без тарихта эзләнәләр”	1	22.02	
24 25 26 27	Милли киёмнәр белән танышу. Бабамның түбәтәе, әбиемнең калфагы. Милли киёмнәр рәсемдә. Татар халык киёмнәрендә орнаментлар. Мин – дизайнер! “Киләчәк буынга заманча милли киём” проектны тәү.	4	29.02 07.03 14.03 21.03	
28	Балалар журналы ничек барлыкка килә? Татар телендә нәшер ителүче журналларга күзәтү.	4	04.04 11.04	

29	“Ялкын” журналы - минем дустым!		18.04	
30	“Салават күпере” – иң кызыклы журналларның берсе!		25.04	
31	Газета, журнал битләрендә үз мәкаләләреңне күрү өчен нишләргә кирәк?			
32	“Ижат – гүзәл гамь”	1	02.05	
33	Викторина “Татар теле дөньясында”	1	16.05	
34	Сөйләм- күнел көзгесе.Еллык эшкә йомгак	1	23.05	

Укытучылар өчен кулланылган әдәбият

1. Гарифуллин В.Г. "Үткен каләм, үткер күз". Казан: Тат. китап нәшр.,1995 – 165 б.
2. Гарифуллин В.Г. "Журналистның ижади эшчәнлегенә нигезләре" Казан, 2004 – 205 б.
3. Курбатов Х.Р. "Сүз сәнгате. Татар теленең лингвистик стилистикасы һәм поэтикасы". Казан: "Мәгариф" нәшр., 2002. – 200 б.
4. Хәйруллина А.Х. Тел күрке – сүз (матур сөйләргә өйрән). / А.Х.Хәйруллина. – Казан: Тат.кит.нәшр., 1978. – 113 б.
5. Низамов И.М. Матбугатның тәэсирле сүзе. / И.М.Низамов. Казан: Тат.кит.нәшр., 1988. – 144 б.
6. Ф.С.Сафиуллина. Г.Б.Ибраһимов. Хикмәтле дә, бизәкле дә туган тел. К., 1998
7. Д.Ф.Заһидуллина,Ә.М.Закирҗанов,Т.Ш.Гыйләҗев.Татар әдәбияты. Теория. Тарих. Казан, 2006
8. Әдәбият белеме сүзлеген. Казан, 1990.
9. Ф.Хатипов. Әдәбият теориясе. Казан, 2000.

Укучылар өчен кулланылган әдәбият һәм газета - журналлар исемлеген

1. Әдәбият белеме: Терминнар һәм төшенчәләр сүзлеген. - Казан: Мәгариф, 2007.
2. Бәширова И. Сүз белән сурәт ясау. - Казан: Татар.кит.нәшр., 1974.
3. Вәлиуллин И.Ә. һәр шагыйрь - бер дәрәҗә... - Казан: Татар, кит.нәшр.,2006. - 208 б.
4. Галимуллин Ф.Г. Укучыларның сәнгатьле укырга өйрәтү. -Казан: Татар.кит.нәшр.,1988. - 86 б.
5. Гарифуллин В.З. Үткен каләм, үткер күз. - Казан: Тат. кит. нәшр.,1995.
6. "Ватаным Татарстан» газетасы
7. "Казан утлары" журналы
8. "Сабантуй" журналы
9. "Мәдәни жомга" газетасы
10. "Сөембикә" журналы
11. " Татарстан яшьләре" газетасы
12. "Идел» журналы
13. "Шәһри Казан" газетасы
14. "Ялкын" журналы
15. "Гаилә һәм мәктәп» журналы

